

sækja dómþing í máli þessu, greiði kr. 200.00 útivistargjald til ríkissjóðs, ef þeir vilja fá mál sitt tekið fyrir af nýju.

Föstudaginn 24. marz 1961.

Nr. 54/1961. **Árni Ólafsson**

gegn

Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs.

Dómenndur:

hæstaréttardómararnir Gizur Bergsteinsson, Árni Tryggvason, Jónatan Hallvarðsson og Þórður Eyjólfsson og prófessor Ármann Snævarr.

Kærumál. Frávísun.

Dómur Hæstaréttar.

Halldór S. Rafnar, fulltrúi borgarfógetans í Reykjavík, hefur kveðið upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Sóknaraðili hefur skotið hinum kærða úrskurði til Hæstaréttar með kæru 6. marz 1961, sem Hæstarétti barst 10. s. m. Krefst hann þess, aðallega að hinn kærði úrskurður verði ómerktur og málinu vísað frá fógetaréttinum, en til vara, að úrskurðurinn verði ómerktur og málinu vísað heim til löglegrar meðferðar og uppsögu úrskurðar af nýju og loks, að stefnda verði dæmt að greiða kærumálskostnað.

Varnaraðili krefst þess, aðallega að kærumálinu verði vísað frá Hæstarétti, en til vara, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur, og loks, að sóknaraðilja verði dæmt að greiða kærumálskostnað.

Í máli þessu bar fógeta að kveða á um, hvort lögtak skyldi fara fram eða eigi, og átti eigi við sérstakur úrskurður um frávísunarkröfur. Verður því það ályktarorð í úrskurði fógeta, að málinu skuli eigi vísað frá fógetadómi, eigi kært til Hæstaréttar. Hins vegar ber ályktarorð fógeta um, að lögtak skuli fara fram, eigi undir kærumeðferð, sbr. 4. tl. a 198. gr. laga nr. 85/1936. Ber því að vísa máli þessu frá Hæstarétti.

Eftir þessum úrslitum er rétt, að sóknaraðili greiði varnaraðilja kærumálskostnað, sem ákveðst kr. 5000.00.

Dómsorð:

Kærumáli þessu vísast frá Hæstarétti.

Afrýjandi, Árni Ólafsson, greiði varnaraðilja, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, kærumálskostnað, kr. 5000.00, að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður fógetadóms Reykavíkur 28. febrúar 1961.

Í máli þessu, sem tekið var til úrskurðar hinn 17. þ. m., krefst gerðarbeiðandi, tollstjórinn í Reykjavík f. h. ríkissjóðs, þess, að lögtak verði gert hjá gerðarþola, Árna Ólafssyni, Sólvallagötu 27, til tryggingar vangoldnum stóreignaskatti, að upphæð kr. 29.740.00. Eru réttarkröfur gerðarbeiðanda þær, að lögtak verði leyft fyrir skatti þessum, svo og áföllnum og áfallandi dráttarvöxtum frá gjalddaga til greiðsludags og öllum kostnaði við gerð þessa og eftirfarandi uppboð, ef til kemur. Þá krefst hann þess enn fremur, að sér verði úrskurðaður málskostnaður úr hendi gerðarþola eftir mati réttarins.

Gerðarþoli gerir hins vegar þær réttarkröfur *aðallega*, að málinu verði vísað frá fógetarétti, *en til vara*, að synjað verði um framgang hinnar umbeðnu lögtaksgerðar. *Og hvernig sem málið fer*, krefst hann, að sér verði úrskurðaður málskostnaður úr hendi gerðarbeiðanda eftir mati réttarins.

Málið var þingfest hinn 5. ágúst s.l. og hefur síðan verið sótt og varið hér fyrir réttinum, og var það tekið til úrskurðar hinn 17. þ. m. að afloknum munnlegum málflutningi.

Almennur lögtaksúrskurður fyrir stóreignaskatti í Reykjavík var kveðinn upp hinn 28. apríl 1959 og birtur í dagblöðum bæjarins.

Undir rekstri málsins hafa komið fram tilmæli af hálfu umboðsmanns gerðarþola um, að með hliðsjón af 5. mgr. 71. gr. laga nr. 85/1936 verði á þessu stigi málsins aðeins fjallað um frávisunarkröfuna, en efnishlið málsins verði síðar tekin til málflutnings og dóms, ef frávisunarkröfunni verður hrundið, og *hefur umboðsmaður gerðarbeiðanda fallið á það*, en fógeti látið það afskiptalaust.

Málavextir eru annars þessir:

Við álagningu stóreignaskatts samkvæmt lögum um skatta á stóreignir nr. 44/1957 var gerðarþola í máli þessu gert að greiða í stóreignaskatt kr. 30.970.00. Gerðarþoli vildi ekki una skatt-álagningu þessari og kærði hana því til skattstjóra, sem lækkaði skattinn niður í kr. 29.470.00. Gerðarþoli kærði þá skattinn til Ríkisskattaneftndar, sem úrskurðaði, að hann skyldi óbreyttur standa. Gerðarþoli neytti þá réttar síns samkvæmt 10. gr. laga nr. 44/1957 og skaut úrskurði Ríkisskattaneftndar til bæjarþings Reykjavíkur, og var mál höfðað með stefnu, út gefinni hinn 13. apríl 1959, og þingfest á bæjarþinginu hinn 14. s. m. Í því máli voru kröfur gerðarbeiðanda þær, að hinn umkrafði stóreignaskattur yrði felldur niður, en til vara, að hann yrði lækkaður til mikilla muna. Dómur bæjarþings féll í málinu hinn 28. júní s.l. og var á þá leið, að stefndi, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, skyldi vera sýkn af kröfum stefnanda, gerðarþola í þessu máli. Dómi þeim hefur gerðarþoli með stefnu, út gefinni hinn 7. júlí s.l., áfrýjað til Hæstaréttar, og er málið nú rekið þar sem hæstaréttarmálið nr. 125/1960.

Meðan á ofangreindri málssókn gerðarþola stóð, hefur gerðarbeiðandi í þessu máli, tollstjórinn í Reykjavík f. h. ríkissjóðs, hafizt handa um að láta innheimta með lögtaki vangoldinn stóreignaskatt, og er beiðni um þetta lögtak dagsett hinn 5. ágúst s.l., og var málið þingfest sama dag. Við þingfestingu málsins kom þegar í ljós, að gerðarþoli hafði uppi mótmæli gegn framgangi gerðarinnar, og síðan hefur lögtaksmál þetta verið sótt og varið hér fyrir réttinum, eins og frá hefur verið greint.

Frávísunarkröfu sína byggir umboðsmaður gerðarþola fyrst og fremst á 104. gr. laga nr. 85/1936. Í því sambandi bendir hann á, að áður en lögtaks var beiðzt á hér umræddri lögtakskröfu, hafi að tilhlutan gerðarþola verið í gangi mál fyrir dómstóli hliðstæðum fógætadómi, sbr. dskj. nr. 5, þar sem leitað sé dóms um lög-mæti þeirrar kröfu, sem hér er krafizt lögtaks fyrir, og enn sé beðið dóms Hæstaréttar í því máli. Beri því samkvæmt 104. gr. laga nr. 85/1936, sbr. 223. gr. sömu laga, að vísa málinu frá þessum dómi. Heldur hann því fram, að tilvitnuð ákvæði laga nr. 85/1936 gildi ótvírætt í lögtaksmálinu og það því fremur í þessu máli, þar sem lögtaksheimild fyrir hinum svokallaða stóreignaskatti sé eingöngu að finna í lögum nr. 44/1957, en verði ekki dregin af hinni almennu heimild lögtakslaganna nr. 29/1885. Heldur hann því fram í þessu sambandi, að hinn svokallaði stóreignaskattur sé ekki skattur, heldur eignaupptaka, og gjald til

ríkisins geti hann heldur ekki talizt, sbr. 9. gr. laga nr. 44/1957, er mæli svo fyrir, að gjald þetta skuli renna til Búnaðarbanka Íslands og byggingarsjóðs ríkisins, enda sé þess hvorki getið í tekju- né gjaldaliðum fjárlaga. Af tilefni framlagningar dskj. nr. 9 og 10 tekur hann það fram, að umbjóðandi sinn hafi ekki átt aðild að þeim skjölum og hafi umbjóðandi sinn þvert á móti sýnt með málaferlum sínum, er að framan greinir, að hann hafi haft hug á að hraða lokadómsniðurstöðum um réttmæti stóreignaskattsins, og sé því fráleitt hægt að bera honum á brýn, að hann vilji tefja þau með því að halda uppi vörnum í þessu síðtilkomna máli.

Kröfu sína um málskostnað styður gerðarþoli m. a. með því, að lögin um stóreignaskatt séu svo gölluð, að naumast verði hjá því komizt að leggja lögmæti þeirra undir úrskurð dómstóla, og láti jafnvel Hæstiréttur sjálfur liggja að því í dómi sínum frá 29. nóvember 1958 og 7. desember 1959, og auðvitað sé fráleitt, að skattþegnum beri að greiða kostnað af því að fá túlkun dómstóla á gallaðri lagasmíð löggjafans.

Umboðsmaður gerðarbeiðanda neitar því, að 104. gr., 3. mgr., sbr. 223. gr. laga nr. 85/1936 komi hér til álita, þar sem hér sé um lögtakskröfu að ræða, en lögtaksrétturinn sé sérstaks eðlis og veittur til þess að auðvelda og flýta innheimtu og tryggja greiðslu opinberra gjalda og skatta. Sé þetta augljóst, ef litið sé á lögin um lögtak nr. 29/1885. Af lögtakslögunum, einkum 8. og 12. gr., sé augljóst, að með þeim sé verið að veita gerðarbeiðanda, hver sem hann er, auðvelda og greiða leið til þess að tryggja lögtakskröfuna, og eigi lögtaksgerðin að ganga fljótt og greiðlega, og mótmælum gerðarþola gegn framgangi gerðarinnar verði yfirleitt ekki komið að í lögtaksmáli, nema að því er varðar formhlið málsins og heimild til lögtaksinnheimtu. Vörnum, varðandi efnishlið málsins, verði að jafnaði ekki við komið í slíku máli. Hins vegar sé gerðarþola tryggður réttur til að höfða sérstakt mál til að fá skorið úr réttmæti lögtakskröfu efnislega, og enn fremur sé honum opnuð leið til að setja tryggingu fyrir lögtakskröfunni og varna þannig sölu hins lögteknna, unz fullnaðardómur liggur fyrir um lögmæti lögtakskröfunnar. Réttur gerðarþola sé því sízt fyrir borð borinn með hinni sérstöku og ströngu innheimtuaðferð lögtaksins. Loks sé gerðarþola tryggður fullur bótaréttur úr hendi gerðarbeiðanda, enda þótt hann noti sér ekki framangreinda tryggingarheimild og málinu sé ekki áfrýjað.

Þá bendir umboðsmaður gerðarbeiðanda á, að skömmu eftir

setningu laganna um skatt á stóreignir hafi verið stofnað til félagssamtaka stóreignaskattsgreiðenda, er hafi hafið herferð gegn lögnum, og á vegum félagssamtakanna hafi hafizt mikil málaferli, og nú séu fyrir dómstólunum 44 mál fyrir undirrétti og 5 fyrir Hæstarétti. Mál þessi séu öll mjög hliðstæð, og verði ekki annað séð en að til málaferla þessara sé stofnað til þess að tefja fyrir innheimtu stóreignaskattsins, og vísar hann í því sambandi til dskj. nr. 9 og 10. Þá heldur hann því fram, að mál þetta, sem hér er rekið fyrir fígetadómi, og mál gerðarþola fyrir Hæstarétti, hæstaréttarmál nr. 125/1960, séu ekki sama eðlis og skipti því 104. gr., 3. mgr., sbr. 223. gr. laga nr. 85/1936 ekki máli í þessu sambandi. Annars vegar sé um að ræða lögtak til tryggingar hinum álagða stóreignaskatti, en hins vegar sé leitað efnisdóms um réttmæti og upphæð þess gjalds, sem krafist er með lögtaki í þessu máli. Enn fremur sé á það að líta, að enda þótt dómur Hæstaréttar falli á þá leið, að stóreignaskatturinn skuli óbreyttur standa, þá verði sá dómur ekki aðfararhæfur. Sé m. a. af því ljóst, hversu þýðingarmikið sé, að lögtaksmál gangi fljótt og greiðlega fyrir sig, svo að hægt sé að tryggja lögtaksgjöldin án þess að þurfa að bíða eftir umfangsmiklum og hægfara málaferlum um efnishlið lögtakskröfunnar. Þannig hníga öll rök að því, að hin sérstöku og ströngu ákvæði lögtakslaganna um skjótan og greiðan framgang lögtaks verði að túlka mjög þröngt. Megi í því sambandi benda á, að ef svo væri ekki, væri vissulega opin leið fyrir hópa skattgreiðenda og þá ekki sízt útsvarsgreiðenda að efna til viðtæks samblásturs um að tefja útsvarsinnheimtur með málaferlum, og gæti slíkur samblástur jafnvel riðið févana bæjar- og sveitarfélögum að fullu, en þá væri vissulega langt vikið frá anda og tilgangi lögtakslaganna, sem einmitt væri sá að létta og greiða innheimtuna. Og eins og fyrr væri á drepið, yrði nú naumast annað séð en að samtök stóreignaskattsgreiðenda hefðu einmitt gripið til slíkra ráða með áðurgreindum málaferlum.

Umboðsmaður gerðarbeiðanda mótmælir staðhæfingu umboðsmanns gerðarþola, að í máli því, er hér um ræðir, sé ekki um lögkræft gjald eða skatt til hins opinbera að ræða. Hann bendir í því sambandi á, að orðalag 1. gr. i.f. laga nr. 29/1885, „opinberra stofnana, embætta og sýslana“, sé mjög rúmt, og fráleitt sé að neita því, að stofnanir eins og Búnaðarbanki Íslands og byggingarsjóður ríkisins falli þar undir, enda sé það ljóst af hæstaréttardómi nr. 116/1958.

Með lögum nr. 44 23. júní 1957 um skatt á stóreignir var ákveð-

ið að leggja stóreignaskatt á ýmsa gjaldendur, þ. á m. gerðarpóla í þessu máli, Árna Ólafsson, Sólvallagötu 27, og var honum gert að greiða kr. 29.470.00. Er fram komið í máli þessu, eins og áður hefur verið rakið, að hann hefur borið skattálagningu þessa undir dóm í bæjarþingi Reykjavíkur, og þar féll dómur í máli hans 28. júní 1960, og var synjað kröfu hans um niðurfellingu eða lækkun skattsins. Máli því hefur hann áfrýjað til Hæstaréttar, og er það nú rekið þar sem mál nr. 125/1960. Eigi verður séð, að fyrir dómi hafi gerðarbeiðandi krafizt með gagnstefnu eða á annan hátt aðfararhæfs dóms fyrir fjárhæðinni, en hins vegar hefur hann með beiðni, dags. 5. ágúst s.l., krafizt lögtaks hjá gerðarpóla til tryggingar skatti þessum.

Samkvæmt 10. gr., 1. mgr., laga nr. 44/1957 og 23. gr., 3. mgr., reglugerðar nr. 95/1957 getur skattgreiðandi og fjármálaráðherra skotið úrskurði Ríkisskattaneftndar til dómstólanna, og verður af því orðalagi að ætla, að hér sé átt við almennu dómstólana. Þetta dómskot getur ekki þýtt annað en heimild til ofangreindra aðilja til þess að láta endurskoða og dæma um skattákvörðun Ríkisskattaneftndar, bæði að því er varðar álagninguna í heild og einstaka þætti hennar, en aftur á móti útilokar þetta málskot ekki lögtaksheimild fyrir skattinum. Um innheimtu skattsins fer eftir ákvæðum laga nr. 46/1954 um tekjuskatt og eignarskatt, sbr. 10. gr., 2. mgr., laga nr. 44/1957 og reglugerð nr. 95/1957, 24. gr., 6. mgr., og fer því fram lögtak eftir hinum almennu lögtakslögum nr. 29/1885, enda hefur gerðarbeiðandi ekki svipt sig lögtaksrétti fyrir kröfu þessari, þar sem hann hefur ekki krafizt aðfararhæfs dóms fyrir bæjarþinginu. Þá verður eigi séð af 3. mgr. 104. gr. laga nr. 85/1936, að nokkuð sé því til fyrirstöðu, að gerðarbeiðandi geti tryggt rétt sinn, að því er varðar innheimtu skattsins, þótt fyrir öðrum dómstóli sé háð mál um skattálagninguna.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, verður niðurstaða réttarins sú, að ekki verður fallizt á kröfu gerðarpóla um frávísun gerðarinnar frá fógetaréttinum.

Þar sem mál um skattaálagningu þessa er flutt fyrir öðrum dómstóli en fógetaréttinum, verður sá ágreiningur ekki borinn undir hann. Þykir því mega láta umbeiðð lögtak fara fram á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Því úrskurðast:

Máli þessu verður ekkj vísað frá fógetarétti. Hið umbeðna lögtak skal fram fara á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Málskostnaður falli niður.

Laugardaginn 25. marz 1961.

Nr. 120/1960. Steypumöl h/f (Páll S. Pálsson hrl.)

gegn

Ólafi Jónssyni (Ragnar Jónsson hrl.).

Dómenndur:

hæstaréttardómaramennir Gizur Bergsteinsson, Árni Tryggvason, Jónatan Hallvarðsson og Þórður Eyjólfsson og prófessor Ármann Snævarr.

Samningar.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 29. júní 1960. Krefst hann sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar úr hendi hans í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar í Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Stefndi í máli þessu krefur áfrýjanda um eftirstöðvar greiðslu fyrir akstur þann, er í héraðsdómi greinir, og miðar þá við hvern ekinn km, eins og gert er ráð fyrir í b-lið 2. gr. samnings milli Vinnuveitendasambands Íslands og Vörubílstjórafélagsins Þróttar í Reykjavík, dags. 24. apríl 1949, auk greiðslu fyrir biðtíma, allt að fráðregnum 20% samkvæmt viðbótarsamningi málsaðilja 26. apríl 1957. Áfrýjandi telur hins vegar, að um endurgjaldið eigi að fara eftir ákvæðum gjaldskrár Vörubílastöðvarinnar Þróttar í Reykjavík um ákvæðisvinnutaxta, þar sem miðað er við hverja tunnu efnis, sem ekið er. Skírskotar hann í því efni til vættis framkvæmdastjóra vörubílastöðvarinnar eftir uppkvaðningu héraðsdóms, en framkvæmdastjórinn ber, að nefndur ákvæð-